

ščenko in si na zaslonu sproti dela beležke o svojih zapažanjih. Kdor pa ima poleg računalnika s to ce-dejko s seboj na poti še priločno kot računalniška miška veliko napravo za GPS, se v Sloveniji sploh ne more izgubiti, kajti ti pripomočki mu natančno pokažejo, kje je.

Vsaki zgoščenki s to vsebino je priložena knjižica z navodili za uporabo.

Obe publikaciji, tako Geografski kot Interaktivni atlas Slovenije, sta vredni vse pozornosti tudi planinskega občinstva.

M. R.

Klima Triglavskega narodnega parka

Konec leta 1998 je v založbi Hidrometeorološkega zavoda RS in Triglavskega narodnega parka izšla brošura *Klima Triglavskega narodnega parka*, ki so jo napisali **Janko in Neva Pristov** ter **Boris Zupančič**. Na šestdesetih straneh velikega formata brošure avtorji v 11 poglavjih predstavljajo najbolj bistvene podatke o podnebni značilnosti območja Triglavskega narodnega parka in njegove bližnje okolice. Tako so v posameznih poglavjih predstavljene temperaturne razmere, sončno obsevanje in oblačnost, vetrovne razmere, padavine, vodna vsebina v snežni odeji in merjenje padavin, snežna odeja, sušna obdobja, izhlapevanje, vodna bilanca in vreme v TNP. Brošura je ilustrirana s 28 slikami ali grafi, z 21 fotografijami in z devetimi večjimi in nekaj manjšimi preglednicami. Večino fotografij je prispeval **Miran Trontelj**, ki je brošuro tudi uredil. Najznačilnejša dejstva so poudarjeno natisnana ob robu glavnega teksta.

Območje Triglavskega narodnega parka predstavlja najbolj razgiban in najvišji del površja Slovenije. Hkrati leži na meji med celinskim podnebjem notranjosti Slovenije in sredozemskim podnebjem, ki po dolini Soče seže skoraj do glavnega grebena Julijskih Alp. Razen tega so južne gorske skupine Julijskih Alp (Spodnje Bohinjske

[Bukovske] gore, Komna, Krnsko pogorje, Polovnik, Kobariški Stol in Kanin) prvo visoko gorovje v severnem zaledju Jadranskega morja, tako da se ob tej gorski pregradi pogosto pojavljajo močne padavine. Poleti so te padavine pogosto združene z nevihtami, jeseni in deloma še spomladi pa so močne padavine povezane s prehodi front sredozemskih ciklonov, ki se ob gorah še okrepijo. Zaradi obeh dejavnikov so Julijske Alpe najbolj namočeno območje v vseh Alpah. Najbolj ustaljeno vreme na območju TNP je v kasnih jesenskih in zimskih mesecih, saj tedaj pade najmanj padavin; tedaj se po kotlinah in dolinah nabere hladen zrak s pogosto meglo, v višjih delih reliefa pa je pogosto toplo in sončno.

Avtorji so svoje ugotovitve predstavili na nekaj kartah (povprečne letne temperature za obdobje 1961–90, povprečna letna količina padavin za obdobje 1961–90 (korigirane padavine), povprečno letno izhlapevanje za obdobje 1961–90 in povprečni letni izračunani odtoki za obdobje 1961–1990). Pri izdelavi teh kart so naleteli na precejšnje težave, saj je območje TNP večinoma tako visoko, da sega nad mejo stalne poselitve in so zato tam stalne meritve meteoroloških parametrov redke in so zato pri izdelavi teh mezoklimatskih kart bile potrebne precejšnje improvizacije in poenostavitve. Prostorsko redke meritve so tudi razlog za omejeno natančnost kart. Na žalost pa v brošuri ni karte, na kateri bi bile narisane lokacije merilnih postaj različnih vrst, ki so jih avtorji uporabljali pri izdelavi svojih analiz.

Opozorim lahko na nekatere zanimivosti iz knjige. Fotografiji triglavskega ledenika izpred I. svetovne vojne in jeseni 1998 kažeta na dramatične spremembe površine ledenika v zadnjih devetdesetih letih. Opisani sledilni poizkusi o odtoku vode iz območja Fužinskih planin (Laz, Jezero) kažejo, da voda s teh planin večinoma odteka proti slapu Savica, deloma direktno podzemno v Bohinjsko jezero, deloma pa po potoku Suha proti Vojam. Zanimiv je tudi podatek o tem, da se je količina izmerjenih padavin na Kreda-

rici bistveno spremenila, ko je bil v začetku osemdesetih let povečan in povišan Triglavski dom, saj so se zaradi povečanega objekta spremenile vetrovne razmere na mestu, kjer je postavljen dežemer. Zanimivi so seveda konkretni podatki o povprečnih in ekstremnih vrednostih posameznih meteoroloških parametrov, za strokovnjake in poznavalce pa tudi opisi metodologije dela.

Še nekaj besed o avtorjih. Vodilni avtor dipl. inž. meteorologije Janko Pristov se je upokojil kot direktor Hidrometeorološkega zavoda RS in spada v prvo generacijo slovenskih meteorologov, ki je v petdesetih letih XX. stoletja orala vremenoslovsko ledino v Sloveniji. Po rojstvu in prepričanju Gorenjec zadnja leta prebije veliko časa na Kamnjah v Bohinju, pa tudi prej je veliko hodil po gorah Triglavskega narodnega parka, predvsem po njegovem južnem – bohinjskem delu. Med slovenskimi meteorologi slovi kot velik poznavalec vremena in klime pri nas. Družinsko meteorološko tradicijo pri Pristovovih nadaljuje mag. meteorologije Neva Pristov, uslužbenka HMZ RS, ki je pri delu pomagala z izračuni. Tretji avtor brošure je dipl. inž. meteorologije Boris Zupančič, pomočnik direktorja HMZ. Kot vodja oddelka za meteorologijo se ukvarja predvsem s klimatologijo Slovenije, pa seveda z velikim organizacijskim delom, ki je potrebno, da množice različnih meteoroloških, klimatoloških in padavinskih postaj po Sloveniji delujejo redno, trajno in zanesljivo. Kot zagret gornik in poznavalec je h knjigi prispeval svoj delež. Avtor večine fotografij v knjigi in njen urednik je dipl. inž. meteorologije Miran Trontelj, sedaj namestnik direktorja HMZ RS, svoje dni pa tudi meteorolog – prognostik in najbrž najbolj znan slovenski televizijski napovedovalec vremena. Po gorah sicer ne hodi veliko, dosti časa pa prebije pod njimi v Bohinju. Skupaj s **prof. dr. Zdravkom Petkovškom** je pred dvema letoma izdal poučno in poljudno knjigo *Pogledi na vreme*, leta 1994 knjižico *Vreme v visokogorju* (40 let meteoroloških opazovanj na Kredarici), leta 1995 83

podobno knjižico Podnebje od Bohinja do Bleda in 1998 zelo zanimivo Kroniko izrednih vremenskih dogodkov XX. stoletja.

Brošura Klima Triglavskega narodnega parka, ki je izšla kot 8. zvezek Razprav in raziskav TNP, je prijetno branje in priporočljiv vir za vse, ki se želijo natančneje seznaniti s podnebjem in vremenom v TNP in v Julijskih Alpah kot celoti. Knjigo je mogoče kupiti v upravi TNP na Bledu ali pa v informacijskem centru TNP na Logu v Trenti.

Tomaž Vrhovc

S kolesom po Kraškem parku

Gorski in drugi kolesarji so konec lanskega leta dobili prav lepo darilo: v svoji zbirki zemljevidov je Sirdarta zasnovala karto kolesarskih izletov po Kraškem parku, ki sta jo v okviru projekta Timav/Kraški park založila Evropska zveza oziroma njen program Phare in Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. Igor Maher je izbral predstavljene kolesarske izlete in napisal besedila na hrbtni strani karte, skupaj z Janezom Skokom in Matjažem Kačičnikom je tudi prispeval fotografije, Geodetska uprava RS je pripravila prostorske podatke za relief, izvajalec projekta je bil Limnos iz Ljubljane, oblikovanje pa je delo Luks studia.

Na zemljevidu je predstavljeno ozemlje in na njem še posebej izbrane kolesarske možnosti od izpod Mirna, se pravi od Trstelja in Opatjega sela na severu do Senožeč in jame Dimnice na vzhodu ter do izpod Podgorja na jugu, medtem ko je na zahodu meja karte italijansko-slovenska državna meja in južno od tod črta od Socerba do Črnega kala.

Za kaj gre na tem zemljevidu, natančno piše na njegovi hrbtni strani med drugim takole: »Za kolesarjenje je Kraški park nekakšen zemeljski raj, in to ne le zaradi izjemne krajinske privlačnosti, številnih naravnih vrednot in bogate kulturne dediščine. Privlačnost je tudi oblikovanost terena, saj rahlo valovit planotast svet ponuja prijetno kole-

sarjenje, popestrimo pa ga lahko s težjimi vzponi na vrhove na obrobju planote. Posebnost Krasa je tudi zelo razvejano prometno omrežje, saj se med vasmi vijejo številne ceste in kolovozi, ujeti med dolge kamnite ograde. Ugodna klima omogoča obisk skozi vse leto, le huda burja nam lahko prekriza načrte. Še posebej praviljen pa je obisk spomladi, ko sveže zelenilo prežene zimo, ali jeseni, ko se v škrlat odenejo grmi ruja... Kolesarjenje ne poteka po pravih, samostojnih kolesarskih poteh, ampak pretežno po lokalnih, malo prometnih cestah, vaških kolovozih in gozdnih cestah. Upoštevati moramo, da se na njih lahko srečamo z vozili domačinov ali gozdarjev. Cestni kolesarji bodo redko zašli nanje, na svoj račun bodo prišli predvsem kolesarji, ki si želijo varne in krajinsko pestre vožnje izven prometnih cest in jih ne moti, da zapeljejo z asfalta na makadamsko cesto ali kolovoz. Poti za kolesarje so na razpotjih enotno označene z majhnimi kovinskimi ploščicami in oštevilčene po odsekih. S kombiniranjem odsekov dobimo različne, pretežno krožne izlete in nekaj takih izletov je predlaganih na karti, sami pa jih lahko dopolnimo z daljšimi ali težjimi različicami.«

Na hrbtni strani karte je napisano pravzaprav skoraj vse, kar je pomembno za načrtovanje kolesarskega izleta po tem delu Krasa: izhodišča in možnosti za potovanje do njih z vlakom, počivališča, kjer se je vredno ustaviti tudi zaradi kulturnih zanimivosti, če ne že samo zaradi naravnih posebnosti in razgledov, nekateri izleti, ko je treba le nekoliko zaviti s poti, vendar se pot zaradi marsičesa izplača, pa tudi gostinska ponudba ob teh poteh. Na koncu koncev so ob teh vodnikih natisnjena – kdove kolikič že – tudi pravila za gorske kolesarje, ki jih stari gorskokolesarski mački sicer že poznajo, marsikdo, ki se je s tem lepim rekreativnim športom začel ukvarjati šele pred kratkim, pa nemara še ne.

Čeprav gre pri izdaji te karte za navidez manjši zasožniški podvig, je zemljevid kolesarskih izletov po

Kraškem parku idejno bogata zakladnica za spoznavanje tega nadvse zanimivega gričevnatega predela Slovenije, s katerim smo se njega dni seznanjali pretežno na planinskih in popotniških izletih z nahrbtnikom na ramah.

M. R.

Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787

Od leta 1994 dalje izhajajo pri Arhivu R Slovenije in Znanstvenoraziskovalnem centru SAZU dragocene karte Jožefinskega vojaškega zemljevida za ozemlje današnje Republike Slovenije, ki so ga izdelali v letih 1763–1787. Zaradi izključno vojaško-strateškega namena so bile dolgo časa varovane kot stroga vojaška skrivnost. Z objavo in tako splošno pristopnostjo pa postajajo neprecenljiv zgodovinski vir za nadaljnje raziskovanje.

Za slovenske publikacije je predvidenih sedem delov, od katerih so pod vodstvom Vincenca Rajšpa do danes izšli že štirje. Vsak od njih vsebuje knjigo besedil in mapo zemljevidov. Za planince je četrti zvezek, ki obsega 19 sekcij, še posebno pomemben, saj predstavlja območja Gorenjske in dela južne Koroške. Na teh kartah so večji del Julijskih Alp s Triglavom, Bohinjsko in Blejsko jezero, Karavanke in Kamniške Alpe, Polhograjsko hribovje ter mesta od Ljubljane do današnje tromeje na zahodu.

Za Slovenijo je ta zemljevid še posebno dragocen, ker je prvi, na katerem je izrisano celotno ozemlje, ki je danes združeno v državi Sloveniji. Gre za dotlej najpomembnejši zemljevid, ki daje zelo nazorno pokrajinsko podobo, imena naselij, hribov in voda pa praviloma v slovenskem jeziku. Karte so narisane v merilu 1:28.800. Kartografi so merili razdalje v urah ali korakih, kjer je pomenilo 6000 korakov eno uro ali pol milje. Zaradi vojaškega pomena so na kartah natančno vrisali hribe in vzpetine ter vanje zajedene doline, kar bo prav gotovo zanimivo tudi za planince-raziskovalce.

Ciril Velkovrh